

Vojtina Ars poetikája.

Tele vagyok, dallal vagyos tele, —
Nem, mint virággal a rét kebele,
Nem mint sugárral, csillaggal az ég;
De tarsalmaival a „poshadt faxék”,
Vagy mint csatorna, föld alatti árok,
A melybe nem csupán harminc szivárog —
Tele vagyok. Nincs túrni mód tovább:
Feszít a kőanyag, a ragyva láj.

Olvasom egy párszáz kötetre ment
Regény-, beszély-, poema-speciment:
Kül meg ne rontson ottan ennyi köld! s
Né rajjon ennyi éretlen gyűjtemény!
Melyből világok leszek, a chaosz —
Bennem hasonló kőr tömött ahoz,
Hemem hasonló kőr tömött ahoz,
Hemem hasonló kőr tömött ahoz,
Látjuk, ha e kőről valami valna.

Köztö leánygyal, borral nagyra lát.
Tölem ne várja senki már dalát.
Bort... legfőkébb ha néha megiszom;
S a szerelem... rég volt az, rég bizon.
En is szerettem: (oh, ex edes emlékek!)
Szivemre most is oly enyhítve ömlék!
De halkán, zaj nélkül... mint a virág
Egy másra hajlik és hangot nem ad
Midőn felpattan illatos pora
Selőnti a kegy boldog mámore.
Egy makkomat se hallád, vaksi hold!...
(Látta-e, nem tudom, vagy ott se volt);
Nem kiabáltam a természetet,
Csak érteim, mit szivembe ültetett;
S midőn szerettem a leányokat esdek:
Nem oly szagú volt mint a nyomdafesték.

x) Olla potrida.

De a hazáról.... Ugy van, a haza!
Zengjen felőle hát a dal, nősza!...
Kösö" ez is: mi haza'na lelkesül
Az ember, ha közeiben bele sül!
De meg, mit érne gyöngéd szó nekik,
Midőn a hont ordítva szeretik?—
Midőn legszebb virág a mályva-rútsa:
Kötevénybe rejti kis bokrát a mész.

Volt a hazának egy-két énekem.
Bágyadt, igaz, s, örömtől idegen":
De hontj keble érke' a panaszt,
A csendben, éjben jól kivette azt;
S a fájdalomban, mely elfojtva sirt,
Ön-fájdalmát lelé, s hozzá' az ért.
Sebet tör a dal, de balzsamteli
Újjával ismét megengeszteli.

Most helyzetünk valóban istenáldás:
Ének se' kell, csupán hangos kiáltás.
Ki a hazáról mond nagyot, sokat:
Csak rajta! nem hiába kurjogat.
De bár a hont szeretjük egyaránt:
Van a modorban méha, a mi bánt;
Mert jöttek az érke's egyre meggy:
A költő, s a ... ~~szorgalmas~~, nem egy.

Forrás

En' mai exertul ilyenén gyalog
Versen.... csak így pályáim lovagolok;
Zúg, s zivóreg, szédül szegény fejem:
Kincs odafent, szárnyas lóvon, helyem.
S aróka, hogy nem mondtam éneket,
"Mély hallgatásban torkom elrekedt";
S mint hangjavesztett opera-dalár,
Léttem éneklőből .... énektanár.

Hét számba látni, hogy kerv. és idomra
Különböző" táppal vesződik gyomra:
Ugy jár az istennadla költemény
A nyers igazzal, mely dacos, kemény;
Csakhogy sokára sem emésztii meg.
Marad nehéz, feloldatlan tömeg.

Akarx repülni? hát csak rajta! höss!...
Hancem szárnyadra ölmölyt ne köss.
Bár fontos a földszint némely való:
Ottfeinn, a highban, nem neked való;
Kiveve hogyha tán bölcsen rakod,
Mint léghejőba, megmért súlyagod:
Már tanckot a gömb, mint belyár luvu
Kit nem bozát a szárdá orolopa,
Már fel s alá kapkodja üstökét
Hogy elszakítsa tartó köldökét,
Rússég az orolop, enged a kötel,
A tenger néző" skivkorongva fel
Hogy felnyitallik a könnyű golyó
S egy percz alatt elűn a léghejő,
Ot, végtelen világokon kereszül,
A semmibe, örökre, mindenestül!...
De te nyugottan ülsz még a kuszárba,
Előtted ora, és a perczre várva
Midőn kiálthatsz: "a kötelre! vágd!"
S többi a földdel semmi oximborid.
Am eiré súlyát a stélháxi gömb,
Megemelinli és azt mondja: öhm!
Lassan, nehékesen úgy szárnysra kel,
Mint bércei sas ha nagy xiákmányt oxipel.
Cs' im! előtted ég és föld kitárul,
Nékhetsz föl és le a kövös határul:
De, hogy ne stáljon vakmerőn veled,
A léghejőt csínján mérsekeled,
S midőn egetben így kárán dokkol:
Azt sem felejted, hahha lebukál!"

Ugy oxelva megjár a bölcselmi eszme,
Különböben annyi, mintha háiba veszne.
S a mit tapasztalx, a concret igaz,
Neked valóság, egyxeresmind nem az.

Váár az élet: a földnek lakossa
 Löt-fut, könnyökli egymást, és tapossa,
 Ad-vez, exivódik, káromol, kacag;
 Por, sa'r megöl, megfojt a haggyma-szag;
 S ha kételkednél hogy mindez való,
 Lépen bökö egy nád, feltaszít a ló: —
 Mit gondolsz? ha énekbe öntenéd
 Ugy, mint van, e sok mörge' pelesenyét;
 Ha e vára'rbot egy karejt levágva
 Bele' illeszthetnéd a dalvilágba:
 Mit gondolsz, nyerne a költő vele,
 Hogy ily igazsággal xuífola' tele?
 Hogy ma'ska'stot = ebessül átvevé
 Itt, a minék áinyéka az övé?....
 Mók Dunánk szélén, a pesti parton:
 Előttén a kép, skindis úde carlon:
 Feltag s hegy által a menny kékje curba,
 A nap most frállt le a város-majortba,
 Büszkén a feltért hordja bársomját,
 S fejen, mint gondot, az új koronát;
 Lenn a Tabánban egy toronytető
 Gombjának fénye majdnem égész *)
 Míg fönt a Magyar ódon temploma
 Skürken jöte'llik, mult idők roma;
 Cí' hosszu rendje apró sűrű hárnak
 Fehérlik sorba, mint gyepen a vástsnak;
 Alant a kölden tisztta nagy folyam,
 Mint egy smaragd tö' bércek közt, vlyan,
 Meg nem legyinti szello' s fecske szárnya,
 Csak mélyen lüktet forradalmas árja;
 Felszínre tüköv, és abban, mikép
 Tündéri álm, az előbbi kép
 Tisztára mivdva, felfordítva ring,
 Mint lenge kárpit, a merő fal ing....
 Ábrándos letkem a hullamba mélyed,
 Vagyban elúszva búvárdom a mélyet:
 Itt, itt a nymphák! itt a charistok!....
 Az utxán por, bűz, német szó, piszok.

Nem a való' hát: annak égi ma'ssa
 Lesz, a mitől függ az ének varázsa:

Mendacem oportet esse memorem:
Költőnek ezt ajánlani merem.
Nem épen törtet, de derek szabály,
Versembe jól jár, s a mellett — talál.
Azaz — magyarra tölve a flavak:
"Költő hazudj, de rajt' ne fuggjanak";
Mert van egy példa, hogy: a szanta eb....
A szanta költő még keservesebb.

Hazudni rút. Ez ellen a morál,
A társas illem egyként perorál:
De költőnek, bár lenge isteni,
Nemcsak szabad — szükség feltüntetni.
Menny felelünk nem hazud az ég,
Boltba simulva melynek színe kék?
A támadó nap burka nem hazud?
A fejünk felett, min jár, nem áll az út?
A csillagok hullása nem isaló?
Távol hegy, erdő kék színe való?
Kivárvány hídja nem csak szelence?
A látkör fele nem csúf rázkodás?
A delibáb, midőn vízet csinál,
Melyben torony, fa kacséjébe áll,
Lebegve orma, kőtagost az alja.
Hát nem szemed, szemjad ingerli, csatja?...
Minden hazugság, földön a mi feje:
Bontvák, ijesztő a valódi kép;
Az verret, hisz al ekesíteni
Ser, jer költő!... hazudva isteni!

Győzz meg, hogy a mi látszik, az való:
Akkor neved költő lesz, nem isaló, —
A mint nem az volt rég az atheni,
Malacz-vésztést tudva szüntetni;
Ellenben a por, a ki für alatt
Pikkantá díszet, és kúhin maradt,
A hallgatók fülét megérdemelte.
Mert a közönség érke, hogy amaz
Ugy ri, miként legjobbiori a malacz;
Míg a valódi — csont és vér roha —
Tan úgy sikoltott, mint márvor toha.

Itt a különbség: hogy e látszatot
Ígaz nélkül meg nem csinálható.
Csakhogy nem a mi részre ért igaz, —
Olyan kell, mi egejében s mindig az.
Tán nem való, hogy ez s ez így esett,
Tán rájogás a felhozott eset:
Mátyás király nem mondta s sette azt;
Könyv Tiborcz nem volt élő paraszt;
Bánk, a nejével, megvénült falun,
Sohsen dühöngve többé a kármán,
Evet, ivott, míg végre elalud;
De mit nekem valód, ha ez esetben
Bánk törpe lesz, Mátyás következeslen?
Ha semmi évőzám, krónika's adat
Engem le nem győz, hogy nem lett vadat?
Nekem egej ember kell és király,
Vagy fejf, nejéért a ki bosszul áll,
S ember-, király-, meg fejfben az egyen:
Csip-csup igaztal nem tördöm én.

De bár egej, s örök — úgy marta-nyersen
Teladva, nem segít valód a versen.
Itt kell már a szabály: „Költő”, haddj!”
Nem olyan ám mind, hogy belőle tudj:
Mert van sok eszme, igaz fogalom,
Mitől előre borsózik dalom.
Az egyzeregy, bár meg nem döntherő,
Képzelmi szöszkal be' nem döntherő;
Sem oly igazság, min függ a peres;
Sem a rideg tan, elvont, rendszeres;
Vand bár kiűl reá költői márad:
A pöre tartalom fejedre lárak;
Vagy, mint midőn az ória's boa
Nagy martalekkel humpölyög rova,
Gimnet rabolván, vagy bölehytínót,
Fel vesztet a mely meg szaján kilóg,
Hétszámra hordja az ágtozas fejét,
Vélné az ember, egy erdőt evett,

225
15

E hűtlen hírség, mely szebbét, nagyít —
 Tuljokot bizony nem egyrzer elhajít;
 Ez alkonyúság, mely az árnyakat,
 E köd, mely nőleti a tárgyakat;
 E fényöröki's átlátko habon,
 E xöld, esős lég egy május-napon;
 Ez önmagánál szebb, dicsőbb terméket:
 Egy szóval .... a költészet.

Akonban azt se ueld, hogy a való
 Kirugra jobb egészen láb alól,
 Hogy némi kéjke föllengésben áll
 A híres exmériy, vilgo: ideál;
 Hogy csak néhány szó, egy kis lexicon
 kell: és tied a Parnass, Helicon:
 „Bermely, virág, lomb, szellő, hattyudal,
 Abránd, minőt a sejtelen sugall,
 Kék távol, esti csillag, felhőmely”
 (Tanuld meg: félig semmit se csinalj!)
 A „Hóra, Flóra, Grácia, Porüché”
 La többi, — A hogy keverd mind együvé
 S detur, signetur: ideál! Hahó!
 Csinyán, barátom: több is kell ahó!

Idea: esame. Nem szó, nem modor.
 Azt hát fejexken ki vers, kép, szobor:
 S exmériy lesz Beranger, mint Horász,
 Vagy a görög, melyet ő magyaráz;
 Nem is kell a bajuszos Berásenyi
 Vállára ő palástot mészteni:
 Jobb, hogy találva ő van és kora,
 Mint régi stellasz-fűzött bocskora!
 Jelennek írunk .... és tán a jövőnek,
 (Legróthje példért a berűfödőnek,
 De az soksem hallgatja Vajsnát,
 Gyattván divashoz a vásárfiát);
 Jelennek is, ki a jelenben él
 — Mondom — közöttünk hívz, szeret, remél
 Küzd, vágy, remeg, örvend, szomorodik:

Mért élne összabó, vagy húsz századig?
Kinek szokott ruhája lenge buznus,
Csak nyűg, teher lábán az ő cothurnus;
S kiro' tudom jól: ki apja-fia,
Röstellém azt, ha élve mimia.

— — — — —

(1861.)

MTAK 6/1939.

K 511/26